

Fylkesmannen i
NORDLAND

- vinner til Nordlands beste

Midler til investering og bedriftsutvikling – rapport fra spørreundersøkelse til landbruksforetak

Juni 2016

Innhold

Om midler til investering og bedriftsutvikling.....	2
Om undersøkelsen.....	2
Om respondentene og deres foretak.....	3
Om investeringsmidler og investeringer	5
De som ikke kjenner til ordningen med investeringsmidler	6
De som har foretatt utbygging og de som ikke har foretatt utbygging	7
De som har foretatt utbygging.....	7
Rådgivning.....	7
Investering/utbygging	9
De som ikke har foretatt utbygging	13
Framtidige investeringsplaner	16
Tidligere og potensielt nye søkere av investeringsmidler.....	18
Avvikling	20
Vedlegg	21

Foto:

Forsidebilde: Bjørn Erik Rygg Lunde Pressefoto AS/Fylkesmannen i Nordland

Om midler til investering og bedriftsutvikling

Innovasjon Norge forvalter midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (tidligere BU-midler, heretter i kalt investeringsmidler). Midlene er omfattet av en egen forskrift. Formålet med midlene er å legge til rette for langsiktig og lønnsom verdiskaping, samt bidra til sysselsetting, bosetting og variert landbruk i alle deler av landet med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt. Midlene gis til eier av landbrukseiendom eller registrert foretak som støtte til:

- Investeringer i forbindelse med etablering, oppgradering og modernisering av driftsapparatet, herunder også nedskrivning av rentekostnader og investeringer i forbindelse med generasjonsskifte
- Utvikling av landbruksbaserte næringer

Om undersøkelsen

Formålet med undersøkelsen har vært:

- Få en oversikt over hvordan gårdbrukerne i Nordland tenker om fremtiden
- Få en oversikt over hva som evt. ligger til grunn for de valgene de gjør med hensyn til utbygging og søknad om investeringsmidler
- Være en hjelp i det arbeidet som virkemiddelaktørene gjør rundt bruken av midlene, samt være en del av kunnskapsgrunnlaget i forhold til regional plan landbruk og Regionalt næringsprogram for landbruket i Nordland

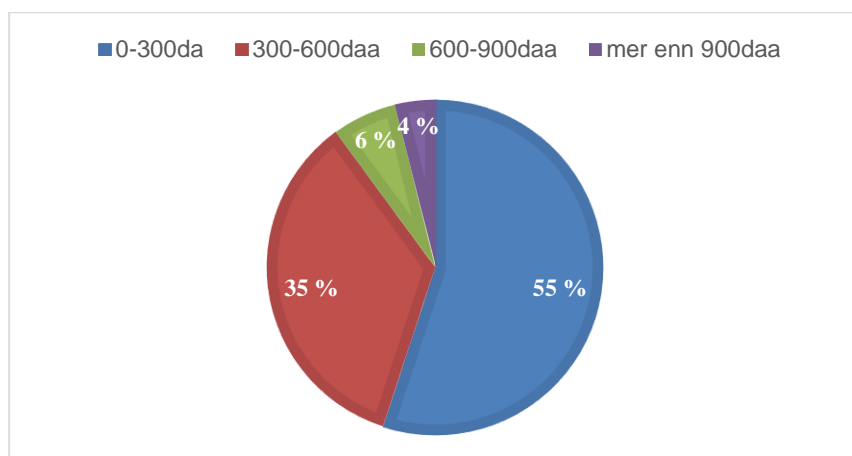
Spørreundersøkelsen ble sendt ut til alle de gårdbrukerne som vi hadde kontaktadresse til på e-post. Til sammen utgjorde dette ca. 1950 gårdbrukere. Av disse svarte 210 gårdbrukere på undersøkelsen. Undersøkelsen ble gjennomført i februar/mars 2016.

Selv om undersøkelsen i utgangspunktet var gjennomført med tanke om en «temperaturmåling» hos gårdbrukerne i Nordland, er den statistiske feilmarginen beregnet til +/- 5,4 % på 90 % konfidensnivå, +/- 6,4 % på 95 % konfidensnivå, og +/- 8,4 % på 99 % konfidensnivå. «Oversatt» betyr dette f.eks. at vi kan være 99% sikker på at dersom alle gårdbrukerne hadde avgitt svar, så ville svarene falle innenfor +/- 8,4 % av svarene i denne undersøkelsen.

Det forekommer mindre avvik i antallet svar mellom relaterte spørsmål. F.eks. har 65 personer svart at de har søkt investeringsmidler fra Innovasjon Norge, mens 66 personer har svar på oppfølgingsspørsmålet om de fikk investeringsmidler. Vi har ikke gått inn og sjekket/korrigert dette nærmere.

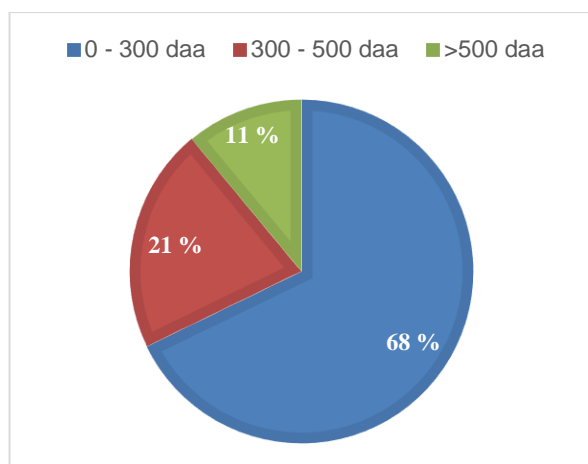
Om respondentene og deres foretak

Størrelsen på disponibelt areal (eget og leid) på respondentens foretak har følgende fordeling:

FIGUR 1 HVOR STORT AREAL DISPONERER FORETAKET (EGET OG LEID)

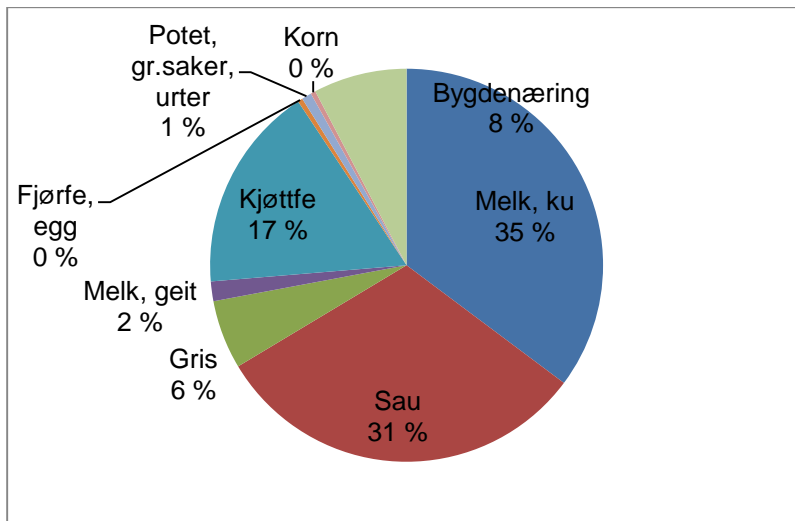
Hovedtyngden av respondentene disponerer 0-300 daa, mens hele 90 % av respondentene ligger mellom 0 – 600 daa.

FIGUR 2 FORDELINGEN PÅ AREAL I NORDLAND PR. FORETAK ETTER SØKNAD OM PRODUKSJONSTILSKUDD

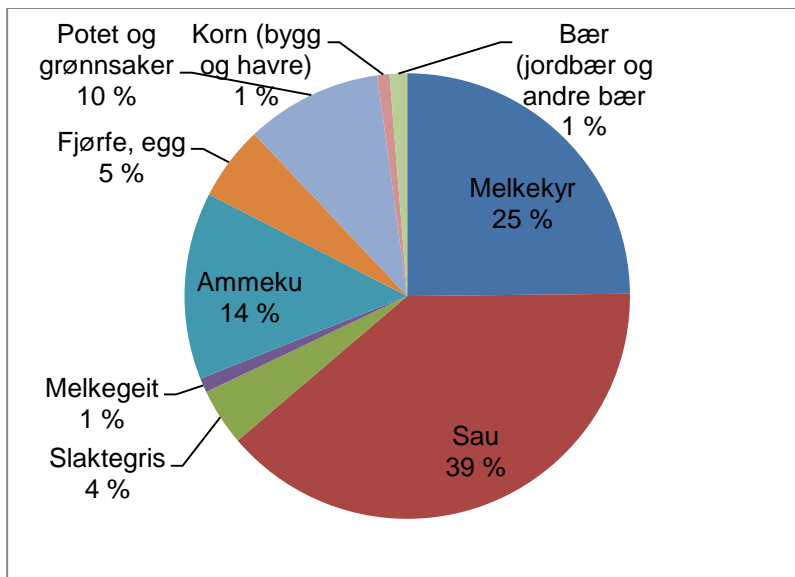
Figur 2 viser de siste tilgjengelige tallene på fordelingen i areal for foretak med jordbruksdrift i Nordland. Andelen innenfor gruppen 0-300 daa er høyere enn blant respondentene. For original tabell, se vedlegg.

Respondentene ble også spurt om hvilke(n) type(r) produksjon de hadde. Fordelingen blant respondentene er slik:

FIGUR 3 FORDELINGEN ETTER TYPE PRODUKSJON

Hovedtyngden ligger her på melk og sau, men også kjøttfe og bygdenæring er godt representert. Her er det viktig å merke seg at mange gårdbrukere har flere typer produksjoner. Vi har tatt med alle oppgitte produksjoner siden vi ikke har oversikt over hva som er hovedproduksjonen.

FIGUR 4 FORDELINGEN PÅ PRODUKSJON ETTER PRODUKSJONSTILSKUDD AUGUST 2015

Figur 4 viser en modifisert fordeling på produksjon i Nordland i 2015. Opprinnelig tabell inneholder flere produksjonsvarianter. I figur 4 er noen varianter slått sammen, mens andre anslått. For original tabell, se vedlegg. Hovedbildet er at fordelingen mellom melke og potet

og grønnsaker er litt annerledes sammensatt enn i respondentgruppen, og at bygdenæringer ikke framkommer i figur 4.

Om investeringsmidler og investeringer

Gårdbrukerne fikk spørsmål knyttet til kjennskapen til ordningen med investeringsmidler, og om de har gjennomført større investeringer/utbygginger de siste 10 årene.

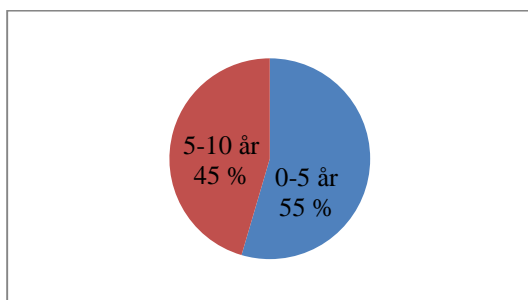
	Kjenner du til ordningen med investeringsmidler?	Har du gjennomført større investeringer/utbygginger de siste 10 årene?	Søkte du om investeringsmidler fra IN i forbindelse med investeringen/utbyggingen?
Ja	163	94	65
Nei	46	115	30

Selv om de fleste kjenner til ordningen, er det mange, 46 stykker, som sier de ikke kjenner til ordningen. Det er usikkert/uklart hvorfor såpass mange ikke har kjennskap til en av de viktige finansieringsordningene i landbruket.

45 % av respondentene (94 personer) har gjennomført større investeringer/utbygginger de siste 10 årene. Av disse søkte 68 % (65 personer) om støtte fra IN.

Av de 30 personene som ikke hadde søkt om investeringsmidler var det 12 personer som hadde oppgitt at de ikke kjente til denne ordningen.

Gårdbrukerne ble også spurt om hvor lenge det var siden de hadde søkt om midler, om de fikk investeringsmidler, og om de fikk det beløpet de søkte om.

FIGUR 5 HVOR LENGE SIDEN ER DET DU SØKTE OM INVESTERINGSMIDLER?

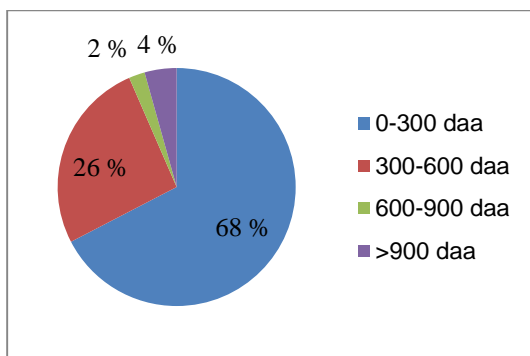
Fordelingen av investeringer ser ut til å fordele seg noenlunde jevnt over hele tidsperioden, med en liten overvekt de siste 5 årene.

	Fikk du investeringsmidler fra Innovasjon Norge	Fikk du beløpet du søkte om fra Innovasjon Norge?
Ja	55	46
Nei	11	9

Ca. 83 % av de som har oppgitt å ha søkt Innovasjon Norge om investeringsmidler, har fått tilsagn. Av disse har ca. 84 % fått det de har søkt om. Sagt på en annen måte har ca. 70 % av de som har oppgitt å ha søkt investeringsmidler fra Innovasjon Norge, fått det de har søkt om.

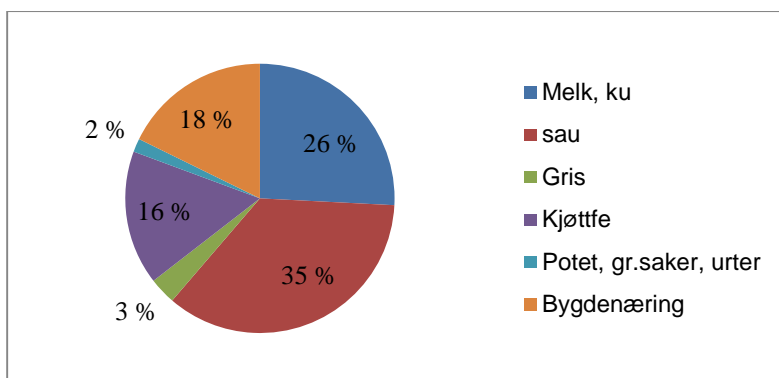
De som ikke kjenner til ordningen med investeringsmidler

46, eller ca. 22 % av respondentene oppgir at de ikke kjenner til ordningen med investeringsmidler fra Innovasjon Norge. Vi har sett litt på fordelingen av disse respondentene i forhold til produksjonstype og areal.

FIGUR 6 DE SOM IKKE KJENNER TIL ORDNINGEN MED INVESTERINGSMIDLER FORDELT PÅ AREAL

Fordelingen i forhold til areal viser stor grad av sammenfall med oversikten over areal for foretak med jordbruksdrift i Nordland. I forhold til oversikten over disponibelt areal for respondentene, er det en overvekt av foretak med areal fra 0-300 daa.

FIGUR 7 DE SOM IKKE KJENNER TIL ORDNINGEN MED INVESTERINGSMIDLER FORDELT PÅ PRODUKSJONSTYPER

Fordelingen etter produksjonstype viser noen mindre «avvik» i fra totalfordelingen. Det er noen færre melkebønder representert her, samt noen flere med bygdenæring. Også her er det mange av respondentene som har flere typer produksjoner, og vi har talt med alle siden vi ikke har oversikt over hovedproduksjonen. Tallgrunnlaget er mindre blant denne gruppen, noe som kan gi større utslag på enkeltproduksjoner. Av de 46 respondentene er det 33 som oppgir kun en type produksjon på gården. Fordelingen blant disse er slik: Melk, ku: 10, Sau: 12, Kjøttfe: 5 og Bygdenæring: 6. For sau, kjøttfe og bygdenæring utgjør disse tallene om lag halvparten av det registrerte antallet.

De som har foretatt utbygging og de som ikke har foretatt utbygging

Både de som har investert og de som ikke har investert fikk en del oppfølgingsspørsmål for å prøve å kartlegge ulike sider ved søknadsprosessen, samt mulige årsaker til hvorfor de investerte/ikke investerte. Her ble også gårdbrukerne gitt mulighet til å gi utfyllende kommentarer. Vi har tatt med de fleste kommentarene, mens noen av kommentarene som ikke gir som mye mening når de står alene, ikke er tatt med.

De som har foretatt utbygging

Rådgivning

N=65		Fikk du god nok oppfølging fra Innovasjon Norge i søknadsprosessen?	Fikk du god nok oppfølging fra kommunen i søknadsprosessen?	Fikk du oppfølging fra andre rådgivere i søknadsprosessen?			
Ja		50	51	48			
Nei		14	14	16			

TABELL 1 FIKK DU GOD NOK OPPFØLGING

Antallet gårdbrukere som ikke er fornøyd med rådgivningen er ganske lik mellom de ulike aktørene. Vi har sett litt på om det er noen systematikk i forhold til de som sier de ikke har fått god nok oppfølging. Vi har da sett på de som har satt nei på minst to av aktørene.

Nei, IN	Nei, kommune	Nei, rådgivere
2	2	2
2	2	
	2	2
2		2

TABELL 2 HVOR MANGE FIKK MANGELFULL OPPFØLGING HOS FLERE AKTØRER

Konklusjonen er at selv om antallet som sier de ikke fikk god nok oppfølging hos de ulike aktørene er relativt likt, er ikke dette de samme personene.

I denne spørsmålsrunden ble det åpnet for utdypende kommentarer for å få en forståelse av hva søkerne mente om de ulike aktørene i de aktuelle prosessene. Svarene er gitt både av de som er fornøyd og de som er mindre fornøyd med oppfølgingen.

Innovasjon Norge:

Fornøyd:

- Men det tok tid. Og krefter.
- Var det noe jeg lurte på ringte jeg dem og fikk svar.
- Besøk på gården og god saksbehandling.
- Blei ganske overrasket når saksbehandler ikke forsto seg på regnskapet til bonden og ikke visste hva i-mek var for noe.
- Men måtte jobbe litt for å få midlene
- Har relativt god kjennskap til ordninger og Innovasjon Norge så det var behov for lite oppfølging.

Mindre fornøyd:

- Et møte
- Så der.....
- Dritt foretak
- Har aldri fått en krone fra innovasjon Norge.
- Hadde bedt kommunen om hjelp til grøfing/profilering siden oppstart i 2001. Kom ikke i gang før tilskuddsordningen var opphørt, men fikk noe støtte likevel.
- Ingen oppfølging, var heller ikke ønskelig.

Kommunen:Fornøyd:

- Ved henvendelser fikk jeg svar fra dem, landbrukskontoret.
- Helt greit
- God hjelp fra kommunen
- Kommunen leverte det vi hadde behov for mht dokumentasjon til søknaden. Utover det gjennomførte vi søknadsprosessen selv.
- Ingen oppfølging. Kommunen hadde ingen rolle

Mindre fornøyd:

- Kommunen behandlet raskt, men det var lite/ingenting vegledning
- Ingen hjelp
- Manglende kompetanse gjorde at forundersøkelsene var mangelfulle og planene følgelig ikke gode.
- Totalt fraværende

Andre rådgivere:Fornøyd:

- Driftsplan fra TINE og tegninger/kostnadsoverslag fra Kompass meget bra.
- Nortura/Landbruksrådgivning
- Tine og arkitekt fulgte meg meget godt opp, uten dem hadde det vært vanskelig
- Kompass i Sømna
- Ja, kjøpt og betalt
- Vi brukte andre rådgivere til deler av planleggingen av prosjektene, samt mht vurdering av økonomi i prosjektene.
- Tine
- Kompass fra Sømna
- Mattilsynet
- Tine

Mindre fornøyd:

- Når skrivebordsplanen var ferdig, lå alt ansvar på oss for fullføring. Tidsplanen viste seg å være lite realistisk, især pga av at ingen ting var undersøkt i marka.

Investering/utbygging

De som hadde investert, ble også spurt om hvorfor de hadde investert. Her ble de gitt et sett med svaralternativ, hvor de kunne krysse av inntil tre av seks alternativ. Noen hadde krysset av færre enn tre alternativ, mens noen hadde tatt med flere. I oversikten har vi tatt med alle svarene. 95 av respondentene hadde svart på dette spørsmålet.

Hvorfor valgte du å investere/bygge ut?	
Jeg har stor tro på landbruket i årene framover	43
Jeg ruster opp gården for generasjons-/eierskifte	27
For å sikre en god arbeidsplass	70
Det er god økonomi i landbruket	3
Man er nødt til å fornye seg for å sikre økonomien	53
Nye forskriftsmessige krav	26

De tre alternativene som fikk fleste svar var knyttet til god arbeidsplass, fornyelse/økonomi og stor framtidstro.

Også her ble det gitt mulighet for å gi kommentarer for evt. å gi et mer utfyllende bilde enn det svaralternativene kunne gi.

Kommentarer:
<ul style="list-style-type: none">- Det viktigste er å utvikle en bedrift og å få en trivelig og god arbeidsplass man trives på. En utbygging og fornying av driftsapparatet gir også nye utfordringer som er med på å gi en stimulering til å utvikle meg som bruker for å oppnå bedre resultat.- Moderniserte en del i 2006 i forbindelse med friskere geit prosjektet..- Jeg har ikke særlig tro på landbruket ut fra den utvikling det har hatt de siste 20 årene. Derfor har jeg heller satset innen reiseliv.- For å kunne øke storfekjøttproduksjon, og utnytte lokale ressurser bedre- Også for å sikre melkeproduksjon i mitt område, naboen er sluttet med melk- Manglet redskapshus- Skiftet fra ku til sau- Kjøpte et bruk som viste seg å være falleferdig.- Investert i nybygg hus driftsbygg og pusse opp eksisterende driftsbygg + i utstyr for å opparbeide marker, grøfter. Ruste opp gård og marker/grøter som har forfalt gjennom 40-50 år.- Fordi jeg er veldig dum.- Vi er nyetablert, og bygger opp familiegården som trengte og fortsatt trenger store investeringer etter å ha vært forpaktet bort i mange år- Det har vært melkeproduksjon på gården i over 100 år vi er 4. generasjon men nå er det slutt. Vi er opp i årene. Ingen vil overta.- Investert i ny driftsbygning / enhetsbygning med høytørke, stall, redskapslager og møterom

Gårdbrukerne ble også spurt om hvilke utfordringer de hadde ved den investeringen/utbyggingen de hadde hatt. 95 personer har svart på dette spørsmålet. Her var det anledning til å gi inntil fire svaralternativ. Noen har gitt færre, og noen få har gitt flere. Vi har tatt med alle svarene.

Hva var de største utfordringene ved investeringen/utbyggingen? (inntil 4 svaralternativ)	
Jeg hadde ingen spesielle utfordringer	48
Vanskelig å skaffe offentlig finansiering	27
Vanskelig å skaffe privat finansiering (bank)	8
Jeg hadde lite egenkapital	28
Det tok for lang tid pga manglende planleggingskapasitet	5
Kvaliteten i planleggingen var for dårlig (økonomisk/bygningsmessig)	5
Det går med mye tid til egeninnsats	51
Kostnadsoverskridelse	11
Byggeledelse	6
Det er mangel på entreprenører	7
Andre forhold	12

Det er tre områder som peker seg ut i svarene:

- *Egeninnsats* – over halvparten av gårdbrukerne svarer at det går med mye egeninnsats i forbindelse med utbyggingen/investeringen.
- *Ingen spesielle utfordringer* - omtrent halvparten av gårdbrukerne svarer at de ikke hadde noen spesielle utfordringer med utbyggingen/investeringen. Av disse var det 26 gårdbrukere som hadde dette som eneste svaralternativ. Dette er desidert høyeste antallet svar med kun ett svaralternativ.
- *Finansiering/kapital* – dette inkluderer spesielt to svaralternativ som kom noenlunde likt ut, henholdsvis *Jeg hadde lite egenkapital* med 28 svar, og *Vanskelig å skaffe offentlig finansiering*, med 27 svar. Hver for seg utgjør dette i underkant av 30 % av gårdbrukerne. Hvis en ser på antallet som har nevnt finansiering (offentlig og privat) og egenkapital i sine svar utgjør dette 44 av gårdbrukerne.

Kommentar:

- Ved bruk av gode rådgivere og god planlegging kommer man i forkant av eventuelle problemer
- Investeringen gjald fornyelse av maskinparken, dette ble prioritert før investeringer i bygningsmassen.
- Jeg startet med et svensk byggefirma som ikke var kompetente til å bygge i værharde strøk.
- Beskjeden vi fikk var at montering av ams i eks fjøs ikke ga grunnlag for investerings støtte.
- Leverandører leverer ikke i hht avtaler
- Største utfordringa var: skal/skal ikke.
- Min påstand er at de som får offentlig finansiering ikke trenger det... Mao for harde krav.. Å få "privat" finansiering var ikke noe problem.. Men må jo betale en annen rente...
- Bygget nytt redskapshus på 325 m2.
- I den grad vi hadde utfordringer så var det å bestemme seg for å satse i en noe usikker framtid. Spesielt mht økonomi.
- Har bygd på flere ganger siste gang nytt melkefjøs med robot. Noe kostnadsoverskridelse men grei bankforbindelse så det ordnet seg. (DNB)
- Vi hadde begynt med kjøttfe da vi ble klare over hvor dårlig tilstand fjøset var i. Å renovere med dyr i fjøset var meget krevende. Vi har hatt sterkt fokus på å bedre brannsikkerheten i driftsbygningen. Erfarer at det er lite kompetanse på området. Grøfting/profilering.
- Byråkrati, byråkrati, byråkrati, dokumentasjon, dokumentasjon, offentlig og politisk godkjent mafiavirksomhet i kraftnettet.
- Svært krevende å starte på bar bakke, ikke bare økonomisk men også i forhold til veldig mye papirarbeid.
- Fjøset er gammelt bygd 1969-1970.
- Altfor lang prosess og forhandlingsrunde med IN
- Byggingen ble utført etter planen. men vi brukte ett år lenger enn planlagt for å få ferdig attest, på grunn av ekstremt stor egeninnsats. Vi sparte en del penger. Ca. 1 million mindre lån. Derfor ble tilskuddet redusert med 130 tusen kroner. Vi mener att dette er ett merkelig signal å sende ut i ei næring som trenger å fornye seg på kort tid.

De som hadde gjennomført en større investering/utbygging, men ikke søkte Innovasjon Norge om investeringsmidler, fikk spørsmål om hvorfor de ikke gjorde dette. Det ble gitt fire svaralternativ med mulighet for merknader.

Hvorfor søkte du ikke Innovasjon Norge om investeringsmidler?	
Private ordninger (banker) er bedre for meg	2

Jeg har hørt/erfart at det er vanskelig å få investeringsmidler fra Innovasjon Norge	19
Jeg har god egenkapital	3
Annet	9

31 av respondentene hadde svart på dette spørsmålet. Noen av gårdbrukerne har svart flere alternativ. Mange av de som velger å ikke søke Innovasjon Norge om investeringsmidler ser ut til enten å ha hørt, eller har erfart at det er vanskelig å få investeringsmidler fra Innovasjon Norge.

Kommentarer:

- Investering til svineproduksjon er vel ikke berettiget støtte nå.
- Gis ikke tilskudd til kraftforkrevende produksjoner
- Montering av AMS i eks fjøs ga ikke investeringsmidler i 2012 var beskjeden vi fikk.
- Veien ble på en måte til underveis, med noe egenkapital og stor egeninnsats.
- Drifta er for liten, jeg er for gammel til større investeringer
- Hadde dårlig tid når jeg satte i gang, derfor privat finansiering.
- Trodde ikke en kunne få tilskudd ved bygging av redskapshus.
- Hadde ikke tid å vente på innovasjon, for mye krav til dokumentasjon. Går ikke å søke for på begynte prosjekter.
- Alder? gjør at vi ikke er noe å satse på for Innovasjon Norge.
- Gidder ikke all byråkrati, dokumentasjon som er lite relevant, udugelig kommunalt landbruksforvaltning.
- Vi hadde ingen kunnskap om disse ordningene, er i ettertid litt overrasket over lite initiativ fra landbrukskontoret i kommunen.
- Ønsker ikke å bli gjeldsslave.
- Lav kost utbygging. Det er for dårlig økonomi i landbruket til store investeringer.
- Aktuell produksjon (oppstalling av hest og salg av låvetørket høy) vil neppe være prioritert av Innovasjon Norge

De som ikke har foretatt utbygging

De som ikke har investert eller bygget ut de siste 10 årene fikk spørsmål om hvorfor de ikke hadde gjort dette. Her ble det gitt fjorten ulike svaralternativ med mulighet for å angi de fire viktigste grunnene. 118 gårdbrukere svarte på dette spørsmålet. Også her er det gitt ulike antall svar pr. gårdbruker. Vi har tatt med alle svarene.

Hva er de viktigste grunnene til at du ikke har investert/bygd ut de siste ti årene? (inntil 4 alternativ)	
Jeg har vært fornøyd med tilstanden på gården	39
God økonomi har gjort løpende utbedringer mulig	17
For liten lønnsomhet i landbruket til å forsvare utgiftene	52
For dårlige private finansieringsmuligheter	9
For liten egenkapital	22
For dårlige finansieringsmuligheter fra det offentlige	14
Usikker framtid i landbruket på grunn av uklare politiske signaler	47
Generelt for dårlige framtidsutsikter i landbruket	22
Får ikke tak i planleggere	2
Mangel på entreprenører	0
For store bygningstekniske krav	6
Jeg avvikler	4
Jeg har ingen til å ta over og avvikler	11
Andre forhold	34

Her er det tre områder som peker seg ut som svaralternativ:

- *Lønnsomhet* – ca. 44 % av disse gårdbrukerne svarer at det er for liten lønnsomhet i landbruket til å forsvare utgiftene. Samtidig sier ca. 14,5 % at god økonomi har gjort løpende utbedringer mulig. Dette spørsmålet differensierer imidlertid ikke mellom god økonomi i landbruksproduksjonen eller god familieøkonomi.
- *Politiske signaler* – Vel 40 % av disse gårdbrukerne svar at uklare politiske signal gir en usikker framtid i landbruket.
- *Fornøyd med tilstanden* – en tredjedel av disse gårdbrukerne er fornøyd med gårdens tilstand. Ut fra andre spørsmål og svaralternativ er nok denne gruppen neppe homogen. Denne inneholder både gårdbrukere som planlegger å investere, og gårdbrukere som planlegger å avvikle.

Vi legger også merke til at posten *Andre forhold* også er relativ stor. Vi antar at mange av kommentarene er knyttet til denne posten. 20 av kommentarene er knyttet til gårdbrukere som har krysset av på andre forhold, mens elleve av disse kun hadde krysset av på denne muligheten, uten kommentar.

Kommentarer:

- Beskjeden fra planleggere og Innovasjon Norge er at å bygge for 30-40kr, som jeg har ressursgrunnlag for er for lite. Man må opp i 50-60 årskyr for å forsvare ny driftsbygning. Hva skjer med alle som ikke kan doble eller 3doble produksjonen???
- Hadde alt klart i 2007 for utvidelse til 700 sau, jord, egenkapital, lån fra Landkreditt, men fikk ikke tilskudd, lest mellom linjene-du er for gammel- jeg var 46, avslutter nå.
- Gården er under oppstart etter å ha ligget brakk i 8 år.
- Har fortløpende foretatt nødvendige investeringer og er inne å planlegge eierskifte til neste generasjon
- Gammel ku fjøs(1980). Bygget om innvendig ved egeninnsats slik at jeg har nå 65 v.f sau. Har planer om å søke midler for videre rehabilitering av fjøset. Ønsker å øke til 100-120 v.f. sau.
- Prøvde en gang å få i gang en utbygging, men det var som å forhandle med en vegg. Planene mine var sannsynligvis for små og ble mer eller mindre avvist
- Gården er liten, og alt er gammelt. Det er kun som et kulturprosjekt jeg holder liv i gården. Tror det er viktig at barna vokser opp med mulighet til å få med seg en del av vår gamle kulturarv.
- "Jeg vil gjerne gi følgende kommentar:
Jeg har for 4 år tilbake gjennomført planleggingsprosjekt inkludert finansiering gjennom Innovasjon Norge. Fikk finansiering, men gjennomførte ikke utbygging. Grunnen til dette er at jeg har det ganske bra slik som situasjonen er i dag. Videre ønsker jeg å kommentere liten oppfølging av kommunen. Dette var en bra prosjekt med god lønnsomhet. Hadde forventet at kommunen fulgte opp med undersøkelser rundt hvorfor prosjektet ikke ble igangsatt."
- Det ble investert av forrige bruker, har selv planer om å investere mer.
- Utnyttet eksisterende bygningsmasse
- Avslag fra Innovasjon Norge.
- Jeg skal bygge ut nå i nærmeste framtid. Holder på å bygge opp gården fra grunnen.
- Jeg sitter med et ullent inntrykk etter møte med folk fra Innovasjon Norge at: Vi er selvfølgelig med om prosjektet viser en veldig god inntjening og du kan dokumentere god finansiering fra annet hold. Da er vi med. Vi er ikke "konflikt sky, men risikosky".
- God økonomi skyldes 100 % jobb utenfor gården
- Hobbybirøkt, vurderer å utvide til mer stabil produksjon av honning, bifolk og dronninger.
- Jeg har nettopp kjøpt gården og har hatt nok med å få drifta i gang.
- Tok over for kun 3 år siden
- Vedlikehold og mindre tilpasninger etter omlegging fra melk til kjøttfe er gjennomført.
- Tilgang på jordbruksareal
- Jeg kjøpte gården for 6 år siden, så blir utbygging etterhvert. Har prioritert andre ting som jord og litt andre nødvendige ting. Leie av gravemaskin, kjøp av ny traktor osv.
- For lite jordgrunnlag
- Er i start fasen til nybygg. Søknaden som skal til Invasjon Nordland ligger til behandling hos kommunen.

- Leiejordproblematikken er enorm, usikkerheten rundt dette er et stort problem. Har 65-70 % Leiejord hos 8 forskjellige leietakere. Få en Løsning på dette. Eks. en god finansiering på kjøp av leiejord.
- Trenger mer areal for å bygge stort nok for å installere melkerobot
- Har vært en del usikkerhet angående levering av grønnsaker
- Prøver å bygge opp besetning og maskinpark først.
- På grunn av min alder er det vanskelig å få privat finansiering.
- Er på vei til å gjøre endringer på eksisterende bruk
- Frp vil avvikle distriktsnorge og jeg føler meg uønsket av styresmaktene.
- Må se på nybygging av fjøs hvis sønnen som vil overta kommer tilbake på gården. Usikkerhet pga løsdriftskravet og store pengesum som må investeres da.

Framtidige investeringsplaner

	Planlegger du å søke om investeringsmidler fra Innovasjon Norge i løpet av de neste 10 årene?
Ja	115
Nei	95

	Hvor lenge er det til du vil investere?
1-3 år	72
3-6 år	33
6-10 år	8

Mens det var 94 av respondentene som hadde investert de siste ti årene, og 115 som ikke hadde investert, er tallene for framtidige investeringsplaner snudd rundt. På spørsmålet om gårdbrukerne planlegger å søke investeringsmidler hos Innovasjon Norge i løpet av de neste ti årene er svaret hele 115 gårdbrukere

De som oppga at de ikke hadde planer om å søke Innovasjon Norge om investeringsmidler de neste ti årene fikk et oppfølgingsspørsmål om hvorfor. Her var det mulig å svare på inntil fire av fjorten svaralternativ. I tillegg var det mulig å gi utfyllende kommentarer. Totalt 96 av respondentene svarte på dette spørsmålet.

Hva er de viktigste grunnene til at du ikke planlegger å søke innovasjon Norge om investeringsmidler? (inntil 4 alternativ)	
Jeg har ingen investeringsplaner	44
Jeg har investeringsplaner, men har andre finansieringskilder	10

Jeg har dårlig erfaring med oppfølging fra Innovasjon Norge i tidligere søknadsprosesser	11
Jeg har dårlig erfaring med oppfølging fra kommunen i tidligere søknadsprosesser	10
Det er for liten lønnsomhet i landbruket til å forsvare investeringer	37
Det er vanskelig å skaffe annen kapital	2
Jeg har for liten egenkapital	7
Investeringsmidlene er for små i forhold til de totale kostnadene	17
Jeg er usikker på framtiden til landbruket på grunn av uklare politiske signaler	32
Jeg får ikke tak i planleggere	0
Det er mangel på entreprenører	2
Jeg avvikler	8
Jeg har ingen til å ta over, og avvikler på sikt	22
Andre forhold	11

Svarene fordeler seg på noen hovedområder:

- *Ingen investeringsplaner* – dette er den største gruppen av svar med en svarprosent på ca. 47. Dette er ingen homogen gruppe, men inneholder både gårdbrukere som nylig har investert, gårdbrukere som har andre finansieringskilder og gårdbrukere som på et eller annet vis er i en avviklingsfase.
- *Lønnsomhet* – ca. 39 % av disse respondentene svarer at det er for liten lønnsomhet i landbruket til å forsvare investeringer. Dette tilsvarer vel 17,5 % av alle som har svart på undersøkelsen.
- *Politiske signaler* – mange, ca. en tredjedel, er også usikre på framtiden p.g.a usikre politiske signal.

Det er også verd å merke seg at i overkant av 30 % av de som ikke planlegger å søke Innovasjon Norge om investeringsmidler er inne i en eller annen form for avviklingsstrategi. Dette utgjør ca. 14 % av alle de som har svart på undersøkelsen.

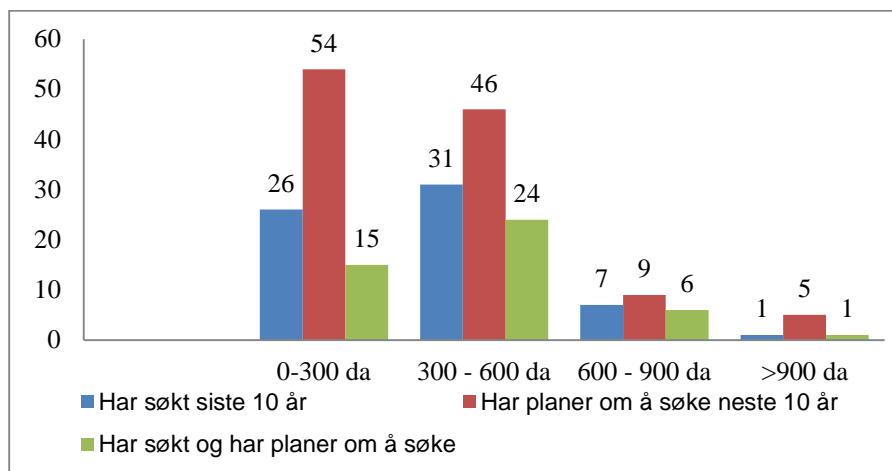
Kommentarer:
<ul style="list-style-type: none"> - Neste generasjon planlegger/vil på sikt søke innovasjon om midler - Om det skulle bli åpning for investering i svineproduksjon kan det jo være aktuelt å søke til innovasjon.

- Jobben med gården er i tillegg til annet arbeid, og har liten tid og for dårlig økonomi. Men jeg kunne virkelig ønske meg ny fjøs.
- Har søkt og fått innvilget søknaden
- Har for lite areal tilgjengelig for å få økonomi i en utbygging.
- Gårdsdrifta har ikke mulighet til å gi nok inntekt til at det kan prioriteres over betalt arbeid utenom selve gårdsdriften
- Pga alder bør eg nok overlate investeringer til neste generasjon. Men er det tilskudd nok, så er e nok i gang før e veit ordet av det. Det er nok å ta tak i...
- For gammel til å kunne forsvare eller i det hele tatt få finansiering. MEN har nå kontakt samarbeid med et ungt par som har lyst til å overta hvis de finner finansiering og tilstrekkelig økonomi i drifta. **DE HAR I SÅ FALL INVESTERINGSPLANER OG TRENGER DERES HJELP OG STØTTE!**
- Når man har investert godt og vel 9 mill. så må man betale ned litt først.
- Vi har over en periode på 10 år gjort store investeringer, siste ferdigstilling var ny driftsbygning i 2013. Vi velger nå å roe ned litt, og faktisk "nyte" litt at vi har nådd de mål vi har satt oss. Så får vi se om nye planer kommer etterhvert.
- Planlegger investering/oppgradering på 800.000,-. Antar det er for smått til at det er interessant og mye formalia for lite.
- Prøver å holde meg unna all offentlig byråkrati. Ønsker å holde meg frisk og slippe bruk av beroligende midler.
- Ingen store investeringer planlagt, men mindre tilpasninger planlegges.
- Har bygd om til løsdrift 2009
- Skal investere i nytt innhøstingsutstyr
- Jeg har en 11 år gammel fjøs som er delvis finansiert av Innovasjon Norge, er veldig fornøyd med denne. Har noen investeringsplaner, men ingen som jeg mener det vil være naturlig å søke tilskudd fra Innovasjon Norge til.
- Det er vanskelig å forsvare investeringene da det neppe øker inntektene i den grad at det star i forhold. Investeringene skal bedre kvaliteten i produksjonen og gi et bedre arbeidsmiljø.
- Er tilfreds med ikke å være bundet pga. store lån.
- Gården er lagt ut for salg, bl.a. p.g.a. en svært dårlig rentesikringsavtale med Sparebanken Nord-Norge.

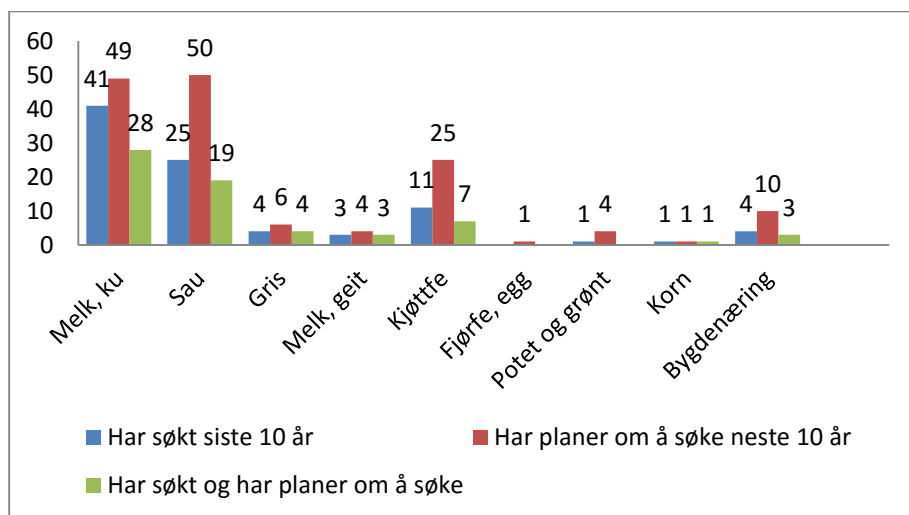
Tidligere og potensielt nye søkere av investeringsmidler

Gårdbrukerne er blitt spurt om de har søkt investeringsmidler de siste ti årene, og om de har planer om å søke investeringsmidler de neste ti årene. Kobler vi disse to spørsmålene kan vi få et bilde over om det er mange «nye» søkere som kan være aktuelle i årene framover, eller om det er de som allerede har foretatt utbygginger som planlegger å satse videre.

Søknader etter areal

Søknader etter produksjonstype

Den blå kolonnen angir de som hadde søkt om investeringsmidler i løpet av de siste ti årene. Den røde kolonnen angir de som planlegger å søke de neste ti årene, mens den grønne kolonnen angir de som både har søkt de siste ti årene, og som har planer om å søke de neste ti årene.

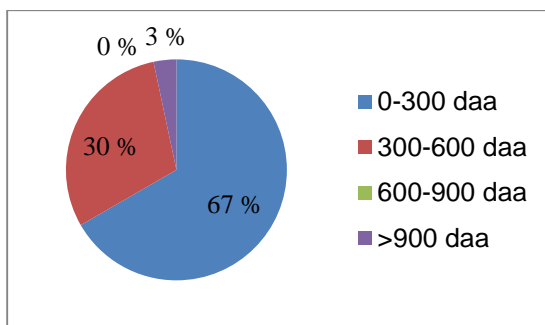
Differansen mellom den røde kolonnen og den grønne kolonnen angir antallet som kan sies å være potensielt «nye» søkere. Vi ser også, ut fra størrelsen på den grønne søylen at mange av de som har søkt om investeringsmidler tidligere planlegger videre investeringer. Totalt er det 133 respondenter som oppgir at de enten har, eller skal søke om investeringsmidler. Dette utgjør ca. 63 % av alle som har svart.

Figuren som viser søknader etter areal gir et riktig bilde av fordelingen mellom de ulike arealstørrelsene siden respondentene kun har svart en gang på arealtype. Når det gjelder søknader etter produksjonstype vil den gi et noe «skjevt» bilde, siden mange av

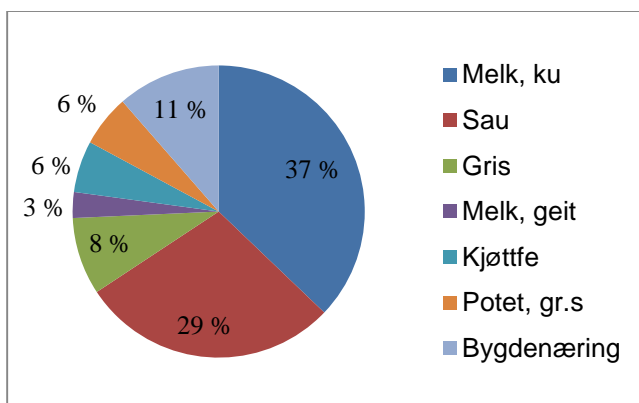
respondentene, ca. 25 %, har oppgitt flere produksjonstyper. Vi har ikke mulighet til å definere hovedproduksjonen for disse gårdsbrukene, og antallet søknader fra en gård vil derfor fordele seg på flere produksjoner. Det vi kan se ut fra oversikten etter produksjonstype er at det på gårder med særlig kumelk, sau, kjøttfe og bygdenæringer er en investeringsvilje, uten at vi helt entydig kan si i hvilken produksjon investeringen vil komme.

Avvikling

I to av spørsmålene har svaralternativene vært knyttet til en mulig avviklingsstrategi. Under spørsmålet om hvorfor du ikke planlegger å søke Innovasjon Norge om investeringsmidler, svarte 30 av 96 personer at de enten avvikler, eller ikke har noen til å ta over og dermed avvikler på sikt. Vi har sett litt på hvor mange av de som har investert de siste ti årene som kommer inn under et av disse svaralternativene. Av de 94 som oppga at de hadde investert de siste ti årene oppga en person at vedkommende avviklet, og 6 personer at de ikke hadde noen til å overta og dermed avviklet på sikt. Det er altså en mindre andel av de som har investert som er inne i en avviklingsstrategi. Dette kan tolkes slik at investeringer viser en tro på landbruket, men at alder og mangelen på noen til å ta over er hovedgrunnen til at de som har investert ikke ser noe framtid for gården.

FIGUR 8 FORDELINGEN PÅ AREAL PÅ DE SOM HAR OPPGITT EN AVVIKLINGSSTRATEGI

FIGUR 9 FORDELINGEN PÅ PRODUKSJONSTYPE FOR DE SOM HAR OPPGITT EN AVVIKLINGSSTRATEGI

I figur 9 har flere av respondentene oppgitt flere type produksjoner. Vi har registrert alle.

Vedlegg

Tall fra søknad om produksjonstilskudd august 2015

Produksjon	antall foretak
Melkekyr	623
Ammekyr	341
Øvrige storfe	979
Sau	977
Melkegeit	26
Avlspurker	52
Slaktegris	104
Verpehøner	136
Hjort	8
Korn (bygg og havre)	22
Jordbær	13
Andre bær	19
Grønnsaker	25
Poteter	248

LREG - 115 - Antall foretak med jordbruksdrift per enhetstype Antall foretak per enhetstype og størrelsesgruppe
06.06.2016

	Foretak i alt	ENK	ANS	AS	Kommune, fylke, stat	Uregistrert	Alle andre
a) 0-4 daa	64	43	16	2	0	3	0
b) 5-49 daa	150	140	7	3	0	0	0
c) 50-99 daa	255	245	8	2	0	0	0
d) 100-199 daa	556	535	16	5	0	0	0
e) 200-299 daa	463	441	20	1	0	0	1
f) 300-399 daa	306	290	14	1	0	0	1
g) 400-499 daa	159	154	4	0	0	0	1
h) 500- daa	242	207	31	2	0	0	2
Sum	2 195	2 055	116	16	0	3	5

Enk er enkeltpersonforetak, ANS er ansvarlige selskaper (ANS) inkl delt ansvar (DA) og begrenset ansvar (BA), AS er allmenaksjeselskaper, Kommune, fylke, stat inkluderer KOMM, FYLK, STAT, uregistrert er LBUR. (KOMM, FYLK, STAT søker tilskudd gjennom underenheter, LBUR kan ikke søke tilskudd)

Statens hus

Moloveien 10

tlf: 75 53 15 00 || fax: 75 52 09 77

fmnpost@fylkesmannen.no

www.fmno.no

www.twitter.com/FMNordland || www.facebook.com/FylkesmannenNO